

Remissvar Kvalitetssäkring forskning

Remissen handlar om förslag till system för kvalitetssäkring av forskningen vid Sveriges lärosäten. Huvudpunkten i förslaget är att forskningskvalitet bör inkluderas i det nationella kvalitetssäkringssystemet, och därmed granskas i anslutning till UKÄ:s granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete.

Högskolan Dalarna stöder väsentliga delar av förslaget, inklusive grundtanken att integrera forskning i det nationella kvalitetssäkringssystemet. Högskolan har dock ett antal synpunkter på olika aspekter i förslaget.

Synpunkter

En övergripande synpunkt är att forskning har ett mycket långt tidsperspektiv. Det kan ta åtskilliga år innan en forskningssatsning ger avkastning, och ännu längre tid innan det går att bedöma värdet av forskningen. Därför måste varje seriös kvalitetssäkring av forskning ha samma långa tidsperspektiv.

En annan övergripande synpunkt är att hur systemet än utformas står och faller det med den legitimitet som det åtnjuter bland forskare. Om den legitimiteten inte byggs upp spelar det ingen roll hur välkonstruerat systemet är.

Tematiska utvärderingar?

Att inkludera forskning i granskningen i samband med UKÄ:s tematiska utvärderingar är principiellt riktigt, men konsekvenserna är svårbedömda. Konkrektion vore önskvärd här.

Driver granskningen kvalitet eller systemoverhead?

En generell farhåga med den föreslagna modellen för forskningskvalitetssäkring, liksom den befintliga modellen för utbildning, är att den nationella kvalitetssäkringen kan riskera att bli alltför systemdominerad och driva fram utvecklingen av omfattande och tungrodda lokala system, så att oproportionerligt mycket resurser går till kvalitetssäkringssystem och granskning av dessa. Förutom de resurser som systemet drar i sig, kan systemet dessutom generera extra arbetsuppgifter åt forskarna själva som tar tid från forskningen. Det brittiska REF-systemet kan tjäna som avskräckande exempel.

Fördelarna med den föreslagna modellen överväger förvisso, men risken för sådana bieffekter bör ändå beaktas.

Ramverk

Det är i grunden sympatiskt att granskningen föreslås bygga på ett nationellt ramverk, i sin tur förankrat i internationella ramverk som ESG. Dock kunde förslaget ha varit mer konkret på detta område, och ramverksbaseringen kunde ha problematiserats mer. Forskningen är idag redan starkt kvalitetssäkrad genom olika former av kollegial granskning, både fortlöpande peer review och punktvisa kollegiala utvärderingar. Även inom Europa har man valt att inte göra en ESG för forskning, troligen eftersom det redan är tillräckligt kollegialt styrt. Så frågan är vad den nationella ESG:n skulle innehålla och till vilket syfte. Tror vi att ett nationellt ESG gör Sveriges forskning bättre? Eller blir syftet snarast att det ska kunna användas av UKÄ som underlag vid utvärdering och i långa loppet för jämförelser mellan lärosäten? Är det rimligt att tro att ett lärosäte med endast liten andel spetsforskning kan anses behöva samma strukturer och styrning som de stora universiteten. Högskolan ser en risk för att tvingas in i att skapa stora tunga strukturer kring forskning som faktiskt inte ger ett resultat i att forskningen i sig blir bättre, liknande den systemrisk som togs upp i förra stycket ovan.

Blanda inte in förutsättningar och resultat i vad som i grunden är en systemgranskning

Det blir motsägelsefullt att å ena sidan föreslå att grundprincipen för kvalitetssäkring av forskning, liksom utbildning, ska vara granskning på systemnivå snarare än granskning av förutsättningar och resultat, och å andra sidan ändå föreslå att resultat, till exempel bibliometri, ska ingå i granskningen. Kommer även förutsättningar, som forskarkompetens, att ingå i granskningen? Här är förslaget oklart. Högskolan Dalarna avråder från att blanda ihop mätning av kvalitet med granskning av kvalitetssäkring. Det är problematiskt nog i utbildningsutvärderingarna, och riskerar att få ännu större negativa konsekvenser om vi vill värna om den fria forskningen.

Bibliometri och andra kvantitativa mått är dessutom trubbiga redskap för kvalitetsgranskning, särskilt om granskningen spänner över olika forskningsämnesområden. Det är dock positivt att utredningen åtminstone uppmärksammar det problematiska i ämnesområdesöverskridande resultatgranskning.

Blanda inte forskning och forskarutbildning

Vad som ska hända om ett lärosätes kvalitetssäkringssystem underkänns i granskningen är förvisso en besvärlig fråga. Men att använda extra granskningar av forskarutbildning som en sanktion är principiellt olämpligt; forskarutbildning är inte samma sak som forskning, och har sin egen granskningsprocess.

Frågan är om formella sanktioner egentligen behövs från UKÄ:s sida? Den förtroendeskada som underkännandet leder till kan vara sanktion nog i sig. Om ett lärosäte får underkänt kan dessutom forskningsfinansiärer komma att beakta detta i sina beslut, vilket i praktiken kan bli en högst kännbar sanktion.

Separera inte självvärderingarna

Det är som sagt positivt att förslaget samordnar och integrerar granskningen av kvalitetssäkring av forskning i lärosätesgranskningarna – men Högskolan motsätter sig bestämt att de samordningsvinster som därigenom kunde uppnås helt förslösas och undergrävs genom kravet på två separata självvärderingar.

För flertalet lärosäten skulle det innebära ett avsevärt merarbete och dubbelarbete att under samma period skriva fram två olika självvärderingar. För ett lärosäte som Högskolan Dalarna, som i sitt kvalitetssystem systematiskt integrerar olika

verksamheter i liknande arbetssätt och strukturer, och arbetar för tydliga kopplingar mellan utbildning, forskning och samverkan, blir uppdelningen extra problematisk. Arbetsuppgifter kanske utförs av olika organ men vi vill ha liknande arbetssätt och en möjlighet till samverkan och prioritering. Med den utformning som det idag är på lärosätetsgranskningen finns alla möjligheter att i den integrera skrivelser om kvalitetssäkring av både forskning och utbildning vid lärosätet i samma självvärdering, med blygsamma ändringar i vägledningen.

För att visa vad Högskolan Dalarna menar:

- Första bedömningsområdet i nuvarande vägledning är ”Styrning och organisation” som fokuserar på hur kvalitetssystemet är uppbyggt, med kopplingar mot strategier och ansvarsfördelning. Detta är för oss och säkert många andra lättast att beskriva i sin helhet, utan att bryta isär forskning och utbildning. UKÄ kan bara byta ut ”utbildning” till ”utbildning och forskning” eller rentav ”verksamhet” i vägledningen för att få ett helhetsgrepp som innefattar hela högskolans kvalitetssäkring och utveckling. Denna möjlighet gäller nästan konsekvent i hela vägledningen.
- Det andra bedömningsområdet är ”Förutsättningar”, som fokuserar mycket på kompetensutveckling, ändamålsenliga miljöer för studenter och doktorander samt en främjande miljö för lärosätets medarbetare. Även här är utbildning och forskning starkt sammanlänkat och vår personal som oftast både forskar och undervisar skulle annars få beskrivas i två självvärderingar.
- Det tredje bedömningsområdet ”Utformning, genomförande och resultat” är den kritiska delen. Hur avser UKÄ att formulera bedömningsgrunder som inte mäter forskningens kvalitet utan håller sig på systemnivå?
- Nästa är ”Jämställdhet”: Även det kan med fördel beskrivas för hela verksamheten och inte separat för forskning och utbildning.
- Sedan kommer ”Student och doktorand” – kan med fördel skrivas ihop eftersom doktorandernas koppling till både forskning och forskarutbildning gör det svårt att särskilja på ett tydligt sätt
- ”Arbetslivsperspektivet” – samma sak här.

Sammanfattningsvis anser Högskolan Dalarna att UKÄ genom en mindre justering av nuvarande vägledning på ett enkelt sätt kan öppna upp för att inkludera hela verksamheten eller i alla fall både utbildning och forskning i samma lärosätetsgranskning och då också i samma självvärdering. Om det visar sig att det finns lärosäten som förespråkar två separata självvärderingar, bör UKÄ åtminstone öppna upp möjligheten för lärosätet att välja att skriva en eller två självvärderingar.

Remissen har handlagts av Sverker Johansson, senior rådgivare, Catharina Nyström Höög, prodekan, och Anna Hornström, forsknings- och utvecklingsstrateg.

HÖGSKOLAN DALARNA

Jonas Stier
Tf prorektor